

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
stv@eduskunta.fi

Viite: Asiantuntijakuuleminen sosiaali- ja terveysvaliokunnassa 1.6.2016 / HE 86/2016

EDUSKUNNAN SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNALLE

Hallituksen esitys (HE 86/2016) eduskunnalle laiksi perhehoitolain muuttamisesta

Kehitysvammaliitto ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunnon hallituksen esityksestä perhehoitolain muuttamisesta. Lakiluonnos tuo erinäisiä parannuksia mm. perhehoitajan jaksamiseen ja sosiaaliturvaan, mutta on edelleen puutteellinen erityisesti ryhmäkokoja ja perhehoitajana toimivien määrää koskien. Erityistä huomiota Kehitysvammaliitto haluaa kiinnittää perhehoidosta päätettäessä päätöstä edeltävään arviointiin ja asiakkaiden tarpeiden toteutumiseen perhehoidossa.

Kehitysvammaliiton lausunnossa tarkastellaan lakiluonnosta erityisesti kehitysvammaisten ja puhevammaisten henkilöiden näkökulmista. Perhehoito on tärkeä palvelumuoto erityisesti vammaisille lapsille ja nuorille silloin, kun he eivät jostakin syystä voi asua vanhempiensa tai läheistensä kanssa. Myös ikääntyville kehitysvammaisille henkilöille perhekoti voi olla parempi ratkaisu kuin ryhmäkotiasuminen. Perhehoidon kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää mm. kehitysvammaisten asumisohjelman toteuttamisessa, jossa tavoitteena on laitosasumisen lakkauttaminen vuoteen 2020 mennessä.

Laitoksissa asuu tällä hetkellä lapsia ja nuoria, joille perhehoito on hyvä tukimuoto. Samoin asumisohjelmassa on saatu erittäin hyviä tuloksia iäkkäiden kehitysvammaisten henkilöiden muuttamisesta laitoksesta perhehoitoon. Perhehoito on tarjonnut heille turvallisen ja kodikkaan asumismuodon. Kyse on sellaisista iäkkäistä kehitysvammaisista henkilöistä, jotka ovat asuneet pitkään laitoksessa ja joille esim. ryhmäkotiasuminen ei olisi ollut toimiva vaihtoehto.

Kehitysvammaliitto näkee käsillä olevassa lakimuutoksessa useita myönteisiä asioita, joskin perhehoidossa olevan henkilön ja perhehoitajan näkökulmasta laki on edelleen keskeneräinen. Perhehoidon lainsäädännön jatkokehittämisessä tulisi painottaa vahvemmin tarve- ja sisältölähtöisyyttä sekä perhehoidossa olevan asiakkaan elämänkaaren vaihetta.

1. Käsillä oleva lakimuutoksen voidaan katsoa **turvaavan aikaisempaa paremmin perhehoitajan hyvinvointia ja jaksamista** sekä korjaavan voimassa olevan lain heikkouksia parempaan suuntaan. Tätä muutosta voidaan pitää myönteisenä perhehoitajan jaksamisen tukena, jolloin se välillisesti vaikuttaa myös perhehoidossa oleviin henkilöihin ja muihin perheenjäseniin. Kehitysvammaliitto näkee myönteisenä, että perhehoitajille turvataan hyvinvointi- ja terveystarkastukset, joiden järjestämisestä tulee sopia toimeksiantosopimuksessa ja päätoimiselle perhehoitajalle em. tarkastukset tulee järjestää vähintään kerran vuodessa. Liitto pitää tärkeänä sitä, että järjestäminen koskee myös tarkastuksista koituvia kustannuksia.

2. Myönteisenä voidaan nähdä myös **hoitopalkkion korotus**. Edelleen kuitenkin on epäselvää, miten palkkion vastaavuus henkilön toimintakykyyn määritellään ja miten toiminnan luonne siihen vaikuttaa. Perhehoidossa olevan henkilön vaativien palvelujen tarve voi johtua muistakin syistä kuin hoidettavuudesta esim. henkilön vuorovaikutuksen ja kommunikaation ongelmista ja niihin tarvittavasta tuesta.
3. Perhehoitajan **vapaata koskeva tarkennus** ja pidennys kahdeksi vuorokaudeksi (13 §) arkipäivän sijaan selkeyttää vapaan järjestämistä ja yhdenmukaistaa vapaisiin liittyviä käytäntöjä koko maassa.
4. Kehitysvammaliitto on kuitenkin huolissaan laissa edelleen olevista **ryhmäkoko** koskevista säädöksistä. Liiton mielestä käsillä oleva lakiesitys ei ota riittävästi huomioon ryhmien muodostamiseen ja siihen liittyvän arvioinnin ja perhehoitoon tulevan henkilön tarpeiden selvittämistä.

Pienten kehitysvammaisten lasten (alle 12 v.) kohdalla lain esittämä ryhmän maksimikoko kuusi on liian suuri, eikä tarjoa riittävän kodinomaista asumista kasvaville ja kehittyville yksilöille. Kokemusten mukaan toimiva ryhmäkoko on neljä, jolloin pienille lapsille tarjoutuu mahdollisuus turvalliseen ja perheenomaiseen kasvuympäristöön.

Nuorten kehitysvammaisten kohdalla kuuden nuoren ryhmä on toimiva silloin, kun heillä on käytössään riittävät yksilölliset palvelut itsenäiseen liikkumiseen kodin ulkopuolella. Nuorten yhtenä kehitystehtävänä ja tavoitteena on oppia elämän perustaitoja ja valmistautua mahdollisimman itsenäiseen elämään, johon myös perhehoidon tulisi heitä tukea. Esimerkkinä kehitystehtävän toteutumista ehkäisevästä lainsäädännöllisestä tilanteesta voidaan mainita perhehoidon asiakasmaksun määräytyminen samoin perustein kuin laitoshoidon maksut. Tällöin nuorella kehitysvammaisella henkilöllä ei ole todellista mahdollisuutta edes harjoitella rahankäyttöä, koska hänellä ei koskaan ole rahaa.

5. Perhehoidon tavoitteita määriteltäessä on otettava myös huomioon, että tavoitteet ovat erilaiset eri-ikäisillä henkilöillä. Kehitysvammaliitto haluaakin korostaa **huolellisen sijoituskäytännön ja siihen liittyvän arvioinnin ja suunnittelun merkitystä** ennen kuin päätöksiä perhehoitokodin ryhmärakenteesta tehdään. Arvioinnissa tulee huolellisesti selvittää asiakkaan tuen tarpeet (asiakas/palvelusuunnitelma) ja on huomioitava henkilön ikävaihe ja mahdollisuus sen mukaiseen asumiseen. Tässä yhteydessä korostuu myös sosiaali- ja terveydenhuollon sisäinen yhteistyö, jossa kehitysvammaista lastensuojelun tarpeessa olevaa lasta tai nuorta ei siirrellä esim. vammaispalveluiden ja lastensuojelun välillä.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten koti ja ympäristö tukevat lapsen ja nuoren kasvua ja kehitystä, aikuisen osallisuutta ja iäkkäiden henkilöiden toimintakykyä. Huolellisella sijoituskäytännöllä ja onnistuneilla perhehoitoryhmillä voidaan ehkäistä paitsi perhehoitajan uupumista myös asiakkaisiin kohdistuvia turhia muuttoja paikasta toiseen.

Kehitysvammaisen henkilön sijoittuminen perhehoitokotiin edellyttää säännöllistä tukea perhehoitajalle mutta myös hoidettavan henkilön tarvitseman tuen ja palvelujen varmistamista esim. henkilökohtainen apu tai päivätoimintaan osallistuminen.

Kehitysvammaliitto korostaa, että perhehoitoa kehitettäessä ja lisättäessä on huomioitava myös muutokset perhehoitoasiakkuuksissa. Kasvavana asiakasryhmänä on tällä hetkellä ikääntyvät kehitysvammaiset henkilöt sekä lapset ja nuoret, jotka tarvitsevat sekä lastensuojelun että kehitysvammapalveluja.

Helsingissä

Marianna Ohtonen
toiminnanjohtaja

Susanna Hintsala
yksikön johtaja

Erja Pietiläinen
erityisasiantuntija

Lisätiedot:

Yksikön johtaja Susanna Hintsala
Sähköposti: susanna.hintsala(at)kvl.fi
Puhelin: 040 741 6179